

Panel abstracts
2. nasjonale konferanse for utdanningshistorie
2nd National Conference on the History of Education in Norway

Anne Irene Risøy, Luca Odini and Karl Christian Alvestad – An (Early) Medieval Perspective on Childhood

In this panel, we wish to examine medieval perspective on childhood and children from three distinct contexts. Paper (1) examines how the monastic world and especially the monastic rules of the Benedictine tradition understand, frames and structures childhood within the monastic communities of the early medieval world. Paper (2) considers what early medieval and Viking legal sources can tell us about children and childhood in early medieval Scandinavia. The final paper (3) considers how children were understood as part of the ninth and tenth century educational cultures of the Carolingians and Alfred the Great in England.

Together these three papers shed light on three important traditions and sets of ideas in (early) medieval Europe: the monastic, the Norse/Scandinavian, and the classical inheritance in the Carolingian and Alfredian reforms. All three contribute to the evolution of the medieval European understanding of children and childhood, and thus we believe that these three papers together offer us a good foundation for seeking to understand medieval children and childhood not from a teleological perspective focused on the development of education and human values, but instead on the basis of the sources of their own time.

Luca Odini – Children and Formation in the Early Medieval Monastic World: Conceptions of Childhood through the First Monastic Rules

This paper examines the place and conception of children within early medieval monastic communities, focusing on how formative and disciplinary practices contributed to shaping their moral and spiritual development. While monasteries are often studied as spaces for adult religious life, they also functioned as environments where the youngest members of Christian society were educated and socialized. Drawing on the earliest monastic rules – from the *Regula Magistri* and the *Regula Augustini* to the *Regula Benedicti* – as well as on complementary narrative and didactic texts, this study explores how these sources articulated views on children's nature, learning, and obedience. Particular attention is given to the ways in which monastic regulations framed childhood as a stage of spiritual formation, discipline, and moral testing. Through a close reading of these texts, the paper seeks to uncover the anthropological and pedagogical assumptions underlying early monastic education: were children seen primarily as imperfect adults requiring correction, or as souls capable of progress toward divine

perfection? By tracing continuities and shifts from the earliest rules to the Benedictine model, the paper highlights how monastic contexts contributed to defining both the ideals and practices of childhood formation in the Middle Ages.

References:

Cochelin, I. (Eds.), *The Cambridge history of medieval monasticism in the Latin west*, Cambridge University Press, Padstow Cornwall 2020.

De Vogüé, A., *Règles et pénitentiels monastiques*, Abbaye de Bellefontaine, Bégrolles-en-Mauges 1997.

Ferzoco, G., Muessig, C. (Eds.), *Medieval monastic education*, Leicester University Press, London 2000.

Jurković, M., Archetti, G., *Living and Dying in the Cloister: Monastic Life from the 5th to the 11th Century*, International Research Center for Late Antiquity and Middle Ages, Motovun 2017.

Larsen, L., Rubenson, S. (Eds.), *Monastic Education in Late Antiquity*, Cambridge University Press, Cambridge 2018.

Pansters, K., Plunkett-Latimer, A., *Shaping Stability: The Normation and Formation of Religious Life in the Middle Ages*, Brepols, Turnhout 2016.

Parsons, B., *Punishment and Medieval Education*, D. S. Brewer, Cornwall 2018.

Vuolanto, V., *Children and Asceticism in Late Antiquity: Continuity, Family Dynamics and the Rise of Christianity*, Ashgate, Farnham 2015.

Anne-Irene Risøy – Children and Childhood through the Lens of Legal and Cultural Traditions in Old Norse Sources

This paper examines how children and childhood are conceptualized in eddic poetry, sagas and the provincial laws of medieval Norway and the earliest Icelandic law Grágás and what this can tell us about Viking age and early medieval views on children and childhood. While drawing on sources, such as the Poetic Edda and Prose Edda, sagas and the Gulathing Law, Frostathing Law, and Grágás, the paper seeks to consider the legal and cultural understanding of children. While the Eddic poetry traditionally has been understood to shed light on the religious and mythological landscape of the Viking age, I have previously demonstrated that this corpus of sources also shed light on legal and cultural practices and values also reflected in early Scandinavian legal traditions. Through a close reading of these sources with an emphasis on the legal understanding of childhood, in for example inheritance, outlawry or marriage, this paper traces the cultural

and legal understandings of children and childhood in Viking and early medieval Scandinavian society highlighting legal ideals and norms that formed understandings of children in the early historical record in northern Europe.

References:

Deirdre McAlister, et al. "Childhood in Viking and Hiberno-Scandinavian Dublin, 800–1100." *Everyday Life in Viking-Age Towns*, Oxbow Books, 2013, p. 86.

Friðriksdóttir, Jóhanna. "Infancy and Childhood." *Valkyrie*, Bloomsbury Publishing Plc, 2020, pp. 19–36. <https://doi.org/10.5040/9781350137110.ch-001>

Goldberg, P. J. P., and Felicity Riddy, editors. *Youth in the Middle Ages*. Boydell & Brewer, 2004.

Hadley, D. M., and K. A. Hemer. *Medieval Childhood: Archaeological Approaches*. Oxbow Books, 2014.

Lahney Preston-Matto. *Kids Those Days : Children in Medieval Culture*. Edited by Mary A. Valante and Lahney Preston-Matto, vol. Volume 13, Brill Academic Publishers, 2021. <https://doi.org/10.1163/9789004458260>

Lewis-Simpson, Shannon. *Youth and Age in the Medieval North*. 1st ed., vol. v. 42, Brill, 2008. <https://doi.org/10.1163/ej.9789004170735.i-310>

Raffield, Ben. "Playing Vikings: Militarism, Hegemonic Masculinities, and Childhood Enculturation in Viking Age Scandinavia." *Current Anthropology*, vol. 60, no. 6, 2019, p. 813. <https://doi.org/10.1086/706608>

Karl Christian Alvestad – Education, Learning and a Mother's Advice: Carolingian and Alfredian Views on Children and Childhood

Dhuoda of Septimania argued in the second quarter of the 9th century that her son William was to seek education and learning at the court of the Carolingian kings in order to further his possibilities in life. In the guidebook *Liber Manualis* she dictated for him she gave him clear detailed instructions for life, learning and politics. In this crucial educational text of the 9th century, it is possible to see the legacy of late classical education, and the wider patterns of the Carolingian reform, as well as echoes of what was to become the Alfredian reform of the 10th century. This paper seeks to examine the relationship between children, childhood, learning and education in these early medieval reforms and contexts. By focusing on the early medieval Carolingian/Frankish and

Alfredian/Old English contexts through a selection of biographical and scholarly sources of the period, this paper will draw together and analyse how early medieval continental society saw children and their role in society as well as their place within the ongoing cultural and educational reforms of the 9th and 10th centuries. These perspectives on children and childhood will be considered in light of the wider cultural drive for education and learning in the period and discussed in lieu of the developmental of medieval educational institutions of education.

References:

Anlezark, Daniel. "Which Books Are 'Most Necessary' to Know? The Old English Pastoral Care Preface and King Alfred's Educational Reform." *English Studies*, vol. 98, no. 8, 2017, pp. 759–80, <https://doi.org/10.1080/0013838X.2017.1389555>.

Archibald, E. P. (2010). *Methods and Meaning of Basic Education in Carolingian Europe* (Order No. 3440501). Available from Social Science Premium Collection. (847256147). <https://www.proquest.com/dissertations-theses/methods-meaning-basic-education-carolingian/docview/847256147/se-2>

Armstrong, A. H. (1967). Development of thought in the Carolingian Empire. In *The Cambridge History of Later Greek and Early Medieval Philosophy* (pp. 565–586). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CHOL9780521040549.037>

ERKOÇ, Seda. "The Content Of Elementary And Higher Education In 8th - 9th Century Frankish Monasteries." *Sakarya University Journal of Education*, vol. 4, no. 2, 2014, pp. 19–37, <https://doi.org/10.19126/suje.35972>.

Garver, Valerie L., and Albrecht Classen. "The Influence of Monastic Ideals upon Carolingian Conceptions of Childhood." *Childhood in the Middle Ages and the Renaissance*, Originally published 2005, DE GRUYTER, 2005, pp. 67–86, <https://doi.org/10.1515/9783110895445.67>.

Garver, Valerie L., et al. "Conceptions of Children and Youth in Carolingian Capitularies." *Childhood in History*, 1st ed., Routledge, 2018, pp. 209–23, <https://doi.org/10.4324/9781315571133-13>.

Jaeger, C. S. (1994). *The Envy of Angels: Cathedral Schools and Social Ideals in Medieval Europe, 950-1200*. University of Pennsylvania Press.

<http://www.jstor.org/stable/j.ctt46nqgm>

Kramer, R., Eirik Hovden, Christina Lutter, & Walter Pohl. (2016). Teaching Emperors: Transcending the Boundaries of Carolingian Monastic Communities. In *Brill's Series on the Early Middle Ages* (Vol. 25, pp. 309–337). BRILL.

https://doi.org/10.1163/9789004315693_015

Ponesse, M. (2004). *Learning in the Carolingian court and cloister: Compilation and innovation in the writings of Smaragdus of St. Mihiel*. ProQuest Dissertations & Theses.

Pratt, David. "The Field ogf Alfredian Knowledge." *The Political Thought of King Alfred the Great*, 2007, pp. 115–29, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511495595.008>.

Westwell, Arthur, et al. "A Carolingian 'Reform of Education'? The Reception of Alcuin." *Rethinking the Carolingian Reforms*, Manchester University Press, 2023.

Brit Marie Hovland, Ketil Zachariassen & John Klaasen – Fornorskning, sannhet og forsoning, sesjon 1: Fornorskning og postkoloniale etterslep

Tore Johnsen – Klæbu lærerseminar – «Grundtvigiansk planteskole» og spredningsmiljø for fornorskingsimpulser?

Ny forskning har argumentert for at grundtvigianismen bidro med ideologisk legitimering av fornorskningspolitikken på skole- og språkfeltet (Hårstad & Mæhlum, 2024; Johnsen, 2021). I dette paperet spør Johnsen hvorvidt lærerseminarer, folkehøgskoler og lærermøter kunne fungere som spredningsmiljøer, og da også på måter som kunne motivere landkonflikter med samer.

I 1851 oppfordret nemlig N.F.S. Grundtvig «Norges døler» til å opptre «kongelig» slik at ikke «nordmennesenes herlige odel» ble bytte for «*Finlapper*, skrælinger og andre fremmede». Kan en undersøkelse av aktører og nettverk i tilknytning til Klæbu seminar også kaste lys over rettstvisten i Ålen mellom John Reitan og Paul Johnsen fra 1877 til høyesterettsdommen falt i 1892? En sak som ble en viktig kontekst for endret historiesyn, politikk og rettstilstand for sørsamisk reindrift i Norge i århundret som fulgte.

Referanser:

Johnsen, Tore. "'Menneske først, kristen så': Om teologi, rasisme mot samer og behovet for avkolonisering." *Kirke og Kultur* 126, nr. 4 (2021): 299–325.

Hårstad, Stian, og Brit Mæhlum. "Norsk språkpolitikks janusansikt: Vilhelm Andreas Wexelsen (1849-1909) som språkpolitisk aktør." *Målbryting* 15 (2024): 1–28.

Brit Marie Hovland – Fra nasjonsbygging til «world-minded» fornorskning

Et kart fra den dominerende historieboka for folkeskolen på 1890-tallet har to kartografiske «feil» som illustrerer folkeskolens store nasjonsbyggende fortelling: «Fantomsmertekartet» inkluderte landtapet til Sverige under Dansketiden, men hele Nord-Norge var borte – slettet fra kart og fra fellesskapets fortidsskapende narrative landskap. Historiefaget var folkeskolens nye dannelsesfortelling, og kartet «*storyscaped*» hvor «vi» kom fra – hvem vi er og hvor vi skal gå. Et dypt politisk kart. Historiefaget ble også nøkkel i nordiske og internasjonale post-konflikt revisjoner etter 1. og 2. verdenskrig. Revisjonsmålet var nytt narrativ med internasjonalt samarbeidende, fredsskapende og menneskerettslig agenda. «*Peace begins in the Minds of Man*». Det norske UNESCO-eksperimentet på 1950-tallet rapporterte oversatt til flere språk en vellykket «world-mindedness» i norske skoler. Paradoksalt nok ble verken samer, kvener eller andre minoriteter nevnt. De var fremdeles utelatt og fortiet i narrativets nasjonale «vi». Hovland framhever den internasjonale menneskerettighets- og globaliseringsdiskurser på politisk nivå som en skjult andregenerasjons kolonisering.

Referanser:

Hovland, B.M. *Histories om skolefag og dannelsesprosjekt*. Universitetet i Oslo (PhD-avhandling), 2016.

Nyström, "Narratives of Truth, An exploration of narrative theory as a tool in decolonizing research", in *Indigenous Efflorescence: Beyond Revitalisation in Sapmi and Ainu Mosir*, Eds. Roche et. al, ANU Press, 2018.

Sandven, "Elevenes reaksjon på skolens program, arbeidsmetode og arbeidsorden", in *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1957.

Ketil Zachariassen – «Allmenn» og «intensivert» fornorskning

Zachariassen løftar fram det allmenne i det partikulære i synet på fornorsking og assimilering av urbefolkning og minoriteter i norsk skule og samfunn. Han drøftar to former for fornorskingspolitikk, «den allmenne» som var gjeldande i heile Norge frå 1880 og fram mot 1980-talet, og den «den intensive» som var særleg retta mot samar og kvenar geografisk retta mot Finnmark og Nord-Troms frå 1898 fram mot 1959/1990-talet. Då assimilasjonspolitik (fornorskingspolitikken) formelt blei avvika, i 1959 overfor samane og på 1990-talet for kvenar og skogfinnar, helt assimilasjonsprosessen fram. Dels av manglande implementering av vedteken politikk, dels ved at assimilasjonspolitikken ikkje blei følgt av positive tiltak som støtta minoritetsspråk og -

kultur. Zachariassen fokuserer her situasjonen for kvensk og samisk språk og kultur. Frå assimilasjonspolitik til minoritetspolitisk passivitet i norsk skule.

Referanser:

Andresen, A., Evjen., B. og Ryymin, T. (red). *Samenes historie fra 1751 til 2010*, Cappelen Damm Akademisk, 2021.

Sannhets- og forsoningskommisjonen. *Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med fororskingspolitikk og urett mot samer, kvener og skogfinner*, Rapport levert Stortinget 2023.

Brit Marie Hovland, Ketil Zachariassen & John Klaasen – Fornorskning, sannhet og forsoning, sesjon 2: Teoretiske og komparative perspektiv på norsk sannhet og forsoning

Teemu Sakari Ryymin – Kolonialismebegrepets norske historiografi

I 1970-årene brukte norske akademikere kolonialisme-begrepet om både samisk historie og, kanskje mer overraskende, om samepolitikken i egen samtid. Da samisk historie utover i 1980-årene ble et eget forskningsfelt, ble begrepet fortsatt brukt av de som skrev om eldre historie. I nyere historie ble begrepet derimot lite brukt – der steg «fornorskning» frem som det mest aktuelle og brukbare konseptet. Da sannhets- og forsoningskommisjonen i 2018 fikk sitt mandat, var det nettopp fornorskingspolitikken, ikke kolonialisme, som skulle stå i sentrum. Med dette som utgangspunkt vil innlegget handle om historien til kolonialisme- og koloniseringsbegrepet i norsk forskning om samisk historie: hvordan har det blitt brukt, hvorfor gikk det ut av bruk, og hvorfor – og på hvilken måte – har det igjen blitt aktualisert.

Referanser:

Andresen, A., Nyssönen, N., Rud, S. og Ryymin, T. «Kolonialisme? Nordisk historieskriving om urfolk 1970–2021», *Historisk Tidsskrift*, under utgivelse.

Andresen, A., Evjen., B. og Ryymin, T. (red). *Samenes historie fra 1751 til 2010*, Cappelen Damm Akademisk, 2021.

Brit Marie Hovland – Hvor snakker du fra? Fra Ricoeurs kolonispørsmål til Spivaks postkolonialisme

Fra Ricoeurs «*The Question of the Colonies*» (1947) via Spivaks «*Can the subaltern speak now?*» (1988) til dagens sannhets- og forsoningskommisjoner har spørsmål om makt over historie og framtid stått sentralt. Ricoeur avviste siviliseringsmisjon og påpekte et historisk ansvar for å utveksle minner, og offerets tid for tilgivelse før mulig forsoning.

“Rettferdighetens distanse” og «*Oneself as Another*» står sentralt. Spivaks spørsmål – “*Can the subaltern speak now?*” – utfordrer videre definisjonsmakten og hvem som høres, hvilke spørsmål som stilles og hvem som lyttes til – også i sannhets- og forsoningskommisjoner. Med startpunkt i de to nevnte artiklene drøfter Hovland viktige punkt i Ricoeurs kolonikritikk, narratologi og historiefilosofi, samt Spivaks postkolonialisme inn mot den norske sannhets- og forsoningsprosessen etter rapporten fra 2023, Stortingets unnskyldning i 2024 og de fordringer dette har for norsk skole.

Referanser:

Hovland, B.M. «Spivaks subalterne pekefinger og struping av amerikansk akademia», *Khrono* 2025.

Ricoeur, P. «The Question of the Colonies», på fransk først trykt i *Reformé*, 1947.

Spivak, G.C. “Can the subaltern speak now?”, University of Illinois Press 1988.

Spivak, G.C. *Learning from Below*. Holberg-price lecture, 2025.

Tone Kvernbekk – Hvorfor sannhet i historie er viktigere enn noen gang

Historie er umåtelig viktig, for individer og nasjonalstater, for selvfølelse, identitet og mobilisering, og som legitimering av gammel rett - og urett. Fordi fortida ikke lenger finnes, er det ulike syn på historiske påstanders sannhet, eller om sannhet finnes. Jeg presenterer to ulike typer historiske påstander: de som handler om konkrete hendelser og narrative forklaringer. Disse har ulike egenskaper, ulik sannhetsproblematikk og ulike sannhetsteorier vil derfor gjelde. Påstander om hendelser vurderes ut fra foreliggende evidens, og korrespondanseteorien er her vesentlig. Hvis dokumentasjon og evidens slettes, blir hendelser epistemisk ubestemte. I en tid med fake news, desinformasjon og autoritære tendenser, må samfunnet passe ekstra godt på sine arkiver og sikre demokratisk tilgang. Narrativer er konfigurert av mange faktorer, og kan ikke vurderes på samme måten. Omtalte hendelser kan vurderes ut fra evidens, men narrativer som helhet vurderes bedre ut fra koherens. Igjen, dokumentasjon er sentralt. Ellers kan historiske narrativer som legitimerer og vedlikeholder urett fortsette å eksistere - eller nye kan lages.

Referanser:

Kvernbekk, T. (2007). “Truth and form”, i *Interchange*, 38, 4, 301-315.

Lynch, M.P. (2025). *On truth in politics. Why democracy demands it*. Princeton University Press

Ricoeur, P. (1984). *Time and narrative*. University of Chicago Press

John Klaasen – 30 years of South African Truth and Reconciliation – need of a narrative approach

The issue of identity remains a significant phenomenon of reconciliation within the South African context. Thirty years of a successful Truth and Reconciliation process, South African remains a divided society. While social and political unity has made commendable strides, the economic and political divide remain a deterrent for nation building and unity. The interconnected issues such as race, history, culture and economic divide remain means of oppression, assimilation and marginalization. The success of the Truth and Reconciliation Commission needs to be critically engaged with against the background of the current divisions of the South African society. A narrative approach is used to provide dialogue between the different intersectional issues.

References:

Molly, A. *Shaping History: Narratives of Political Change*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

Robert, I. Rotberg and Dennis Thompson (eds). *Truth and Justice: The Morality of Truth Commissions*. Princeton: Princeton University Press, 2000.

Krog, Antjie. *Country of My Skull*. Johannesburg: Random House, 1998.

Nordquist, Kjell-Ake. *Reconciliation as Politics: A Concept and its Practice*. Oregon: Pickwick Publications, 2009.

Wüstenberg, Ralf. *The Political Dimension of Reconciliation: A Theological Analysis of Ways of Dealing with Guilt During the Transition to Democracy in South Africa and East Germany*. Cambridge: Eerdmans, 2009.

Jan Messel & Hege Roll-Hansen – Politikk og profesjon – Om utviklingen av barnehagelærernes yrkesidentitet og samfunnsrolle

Den kraftige utbyggingen av barnehager i Norge i årene rundt 1970 førte til et akutt behov for flere barnehagelærere og en ny oppmerksomhet rundt barnehagen som institusjon og yrkesgruppens rolle og oppgaver. I denne sesjonen ønsker vi å samle innlegg som på forskjellige måter undersøker hvordan endrede samfunnsmessige betingelser har påvirket både barnehagelærernes forståelse av egen yrkesidentitet, og de politisk formulerte rammene for yrkesutøvelsen. Et viktig utgangspunkt for sesjonen blir barnehageloven fra 1975 og inkluderingen av førskolelærerutdanningen i den nye lærerutdanningsloven to år tidligere, men vi ønsker også å diskutere barnehagelærernes samfunnsrolle i et lengre historisk perspektiv.

Jan Messel – Barnehagelærerne i et profesjonaliseringsperspektiv

Innlegg én (Jan Messel) vil ta for seg barnehagelærerne i et profesjonaliseringsperspektiv. Yrkesgruppens selvforståelse og samfunnsoppdrag kan forstås som formet i et spenningsfelt mellom barnevernspedagogene på den ene siden og allmenlærerne på den andre. Innlegget vil kaste lys over periodens bredere samfunnsvitenskapelige og politiske diskusjoner om profesjonenes makt og ønskeligheten av profesjonalisering.

Referanser:

Anne Greve, Turid Thorsby Jansen og Morten Solheim. *Kritisk og begeistret. Barnehagelærernes fagpolitiske historie*. Fagbokforlaget 2014.

Jan Messel. «Barnevernspedagogutdanningens historie» i *Norges Barnevern* 2014.

NAVFs utredningsinstitutt. *Profesjonalisering – samfunnsbehov eller gruppeinteresse*. NAVF 1977.

Hege Roll-Hansen - Utbyggingen av førskolelærerutdanningen på begynnelsen av 1970-tallet

Innlegg to (Hege Roll-Hansen) vil ta konkret utgangspunkt i den storstilte utbyggingen av førskolelærerutdanningen på begynnelsen av 1970-tallet. De nye studieplassene kom både innenfor de eksisterende barnehagelærerskolen og innenfor institusjonene som utdannet lærere. Innlegget handler om den faglige og politiske dragkampen om hva utdanningen skulle være. Historien om hvordan læreplaner og studieopplegg tok form, kan kaste lys både over barnehagens samfunnsoppdrag og betydning for velferdsstaten, og over utviklingen av systemet for høyere utdanning.

Referanser:

Eva Balke. *Barnevernsakademiet i Oslo gjennom 50 år : fra privat skole for førskolelærere til statlig pedagogisk høgskole*. Barnevernsakademiet, 1988.

Kim Helsvig. *Reform og rutine : Kunnskapsdepartementets historie 1945-2017*. Pax 2017.

Tora Korsvold. *For alle barn. Barnehagens framvekst i velferdsstaten*. Abstrakt forlag, 2005.

Hege Roll-Hansen. Velferdsstat, likestilling og mangfold. I Hagemann m.fl. *Med kjønnsperspektiv på norsk historie*. Cappelen Damm Akademisk, 2020.

Gerd Vollset. *Familiepolitikken historie : 1970 til 2000* (Vol. 1/2011). NOVA, 2010.

Jørn Varhaug – Læreren som fasilitator for lek for seksåringer, L97

Referanser:

Johan Samuelsson & Brit Marie Hovland – Svensk-norske forviklinger

Johan Samuelsson – Svenska norgeresor, 1920-1990: Att skaffa kunskap om barn och skola via nordiskt utbyte

I generell svensk utbildningshistorisk historiografi brukar reforminflukserna från Tyskland före 1945 och Amerika efter 1945 lyftas fram. Historieskrivning är förenklad och man underskattar det intensiva nordiska erfarenhetsutbytet under hela perioden, svenska reformkunskaper om barn och skola var i hög grad också del av nordiska perspektiv.

Ytterligare en aspekt som återkommande betonas är betydelsen av kunskap genererad via vetenskapliga försök och studier, kunskap som sedan skulle ligga till grund för skolreformer. Även denna historieskrivning är förenklad då en betydande del av kunskapen som låg till grund för reformer i hög grad baserades på praktisk erfarenhet och studiebesök (cf. Telhaug et al., 2006; Imsen et al., 2017; Samuelsson, 2023; Jarning, 2009; Whitty, 2016)

I presentation kommer jag diskutera hur framför allt lärare och statliga utredningar via resor till bland annat Norge inhämtade kunskapsunderlag till reformer. Resor får här stå som en metafor för att ta del av erfarenheter från andra länder via litteratur, enkäter och faktiska resor (cf. Popkewitz, 2005). Empiriska exempel kommer ges från lärare som besökte norska reformskolor, utredare som träffade norska pedagoger som Anna Sethne och professor Schelderup, men även hur svenska statliga utredningar tog intryck från norska skolan ska diskuteras.

Teoretisk har influenser tagits från forskning som betonar betydelsen av transnationella flöden av idéer, kunskaper och erfarenheter mellan regioner. Av intresse är här hur detta hanteras och transformeras i olika kulturella och sociala kontexter (cf. Popkewitz, 2020; Sivesind, Karseth, 2022). I detta sammanhang blir det då också betydelsefullt att se på hur enskilda lärare hanterade internationella (nordiska) pedagogiska perspektiv, samt se på hur stater hanterade internationell kunskap.

Referanser:

Imsen, Gun, Blossing, Ulf, & Moos, L. (2017). "Reshaping the Nordic education model in an era of efficiency", *Scandinavian Journal of Educational Research*, 61(5), 568–583.

Jarning, H. (2009). "Reform Pedagogy as a national innovation system: early twentieth-century educational entrepreneurs in Norway", *Paedagogica Historica* 45, (4–5), 469–84.

Popkewitz, T. (2005). "Inventing the Modern Self and John Dewey: Modernities and the Traveling of Pragmatism in Education: An Introduction." I *Inventing the Modern Self and John Dewey: Modernities and the Traveling of Pragmatism in Education*, red. Thomas Popkewitz, 3–36. New York: Palgrave.

Popkewitz, T. (2020). "Transnational as Comparative History: (Un)Thinking Difference in the Self and Others." I *The Transnational in the History of Education*, red. Eckhardt Fuchs och Eugene Roldán Vera, 261–9. Springer Nature Switzerland AG.

Samuelsson, J. (2023). "Skolan som försöksverkstad: Spridning av kunskap och erfarenhet av försöksundervisning i svenska pedagogiska tidskrifter 1920-1960", *Nordic Journal of Educational History*, 10(2), 107–131.

Sivesind, K. & Berit K. (2022). "Introduction: A Comparative Network Analysis of Knowledge Use in Nordic Education Policies. Evidence and Expertise." I *Nordic Education Policy*, red. Berit Karseth, Kirsten Sivesind och Gita Steiner-Khamsi, 1–31. Cham: Palgrave Macmillan.

Telhaug, A; Medias, O; Aasen, P (2006). "The Nordic Model in Education: Education as Part of the Political System in the Last 50 Years", *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(3), 245-283.

Whitty, G. (2016). "The (mis)use of Evidence in Policy Borrowing a Transatlantic Case Study." I *Research and Policy in Education: Evidence, Ideology and Impact*, red. Geoff Whitty, Jake Anders, Annette Hayton, Sarah Tang och Emma Wisby, 38–54. London: Bedford Way Papers, UCL IOE Press, London.

Brit Marie Hovland – Utreise og heimkomst: Svensk refleksjon og norsk resepsjon? I reformpedagogenes historiske fotspor

Mysteriet Elsa Köhler blir en hovedperson i Bergen 2026 slik hun var i min presentasjon på ISCHE i Lille 2025. Tidligere i sommer var Jan Ligthart hovedperson i Stockholm på den nordiske utdanningshistoriske konferansen. Det å følge utdanningshistoriske nøkkelpersoners liv og reiser, nettverk, fagmiljø og påvirkning, åpner helt nye måter å se historien i skolen gjennom endrede ideologiske perioder og utdanningsreformer.

Tidlig på 1900-tallet sirkulerte reformpedagogisk tankestrømninger i vesten (Ydesen, Hovland, Wickström, i trykk). I et nettverk av reisevirksomhet utmerker enkelte «pedagogiske pilgrimssteder» og viktige «pilgrimer» som brakte nasjonale eksempler ut i verden, og internasjonal påvirkning hjem til Norge. For også i Norge hadde vi et par slike reformpedagogiske nav, som ble valfartet fra hele verden (Hovland, i trykk). Kunnskapsmeglerne bar den reformpedagogiske rørsle over landegrenser. Ved å følge nøkkelpersoners historiske fotspor i utreise og heimkomst – kontekst og resepsjon –

åpner vi en større prosopografisk tilnærming til kunnskapshistoriens læreplanreformer med fokus på Normalplanen av 1939.

Så hvem var denne Elsa Köhler, og hvorfor følge hennes fotspor? Inspirert av Samuelssons «Svenska Norgesrespor» og nylig innleverte artikler både om norsk reformpedagogiske pionerer og skandinavisk kunnskapssirkulasjon, lar jeg mysteriet Elsa Köhler være kunnskapsmegleren som rent bokstavelig overstiger grensen mellom norsk og svensk spesielt, men også europeisk mer generelt, reformpedagogisk skoleutvikling i mellomkrigstiden. Mysteriet Elsa Köhler.

Referanser:

Hovland, B.M. (kommende): «Nyskolen og Anna Sethne. Reformpedagogikk på norsk», i Korsgaard, Solberg, Wiberg, Hilt (red) *Nordisk danning mellom tradisjon og nytenkning*. Bergen: Fagbokforlaget.

Hovland, B.M. (kommende). "Reformpedagogikk på norsk: Skolefaget Heimstadelære".

Hovland, B.M. (2018). Hjemstedslære og hembygds kunnskap som reformpedagogiske skolefag. Upublisert søknad. Institutt for pedagogikk, UV-fakultetet. Oslo: Universitetet i Oslo.

Ydesen, C, Hovland, B.M. og E. Wickström (i drukk): "The Nordic Space of IQ testing and intelligence in education in the interwar period", in J.R. Kyllingstad et al. (Red.), *Historicizing Intelligence*. Oslo: Universitetsforlaget.

Paperpresentasjoner og sesjoner:

Paper ISCHE 2025, Lille: The mystery Elsa Köhler – Knowledge Brokers, International Circulation of Knowledge and National Curricular Reforms

Paper IQ-workshop NTNU 2023

Sesjon og paper 1. Utdanningshistoriske konferanse Drammen 2023. Sesjon: reformpedagogikk. Paper: Oslo-Wien t/r: Om norske kunnskapsmeglere og norsk resepsjon

Sesjon og paper NERA 2022: «Reformpedagogikk på norsk», paper skolefaget Heimstadelære, OsloMet.

Ketil Zachariassen, Jan Messel, Håkon Rune Folkenborg, Gunnar Yttri & Siw Skrøvset – Lærerutdanningane som kunnskapsinstitusjonar

Siw Skrøvset – Moderasjon

I 2026 feirar UiT Norges arktiske universitet at det er 200 år sidan den første offentlege lærerutdanninga, Trondarnes seminar, blei etablert i Norge. Lærerutdanningane har vore av dei viktigaste norske kunnskapsinstitusjonane, som gjennom å spegle og forme si

samtid, er sentrale i den norske kunnskapshistoria. Dei offentlege lærarutdanningane har gjennom å vere spreidde ut over landet vore sentral i forminga av lærarar, av norsk skole, av lokalsamfunna lærarutdanninga har vore lokalisert i og lokalsamfunna dei utdanna lærarane virka i. Veggen frå seminar, til lærarskole, til lærarhøgskole og no universitet har vore lang og prega av ulike kunnskapssyn og ulike læringsideal. I denne sesjonen drøftar vi dei offentlege lærarskolane og lærarutdanningane som kunnskapsinstitusjonar, mellom gjennom å løfte fram dei kunnskapspraksisar og den kunnskapssirkulasjonen dei inngjekk i.

Referanse:

Jens Breivik, Astrid Strandbu, Siw Skrøvset, Jon Håkon Schultz og Siri Sollied Madsen (red.): *Lærere bygger samfunn: 200 år med lærerutdanning i nord*. Fagbokforlaget, 2026.

Ketil Zachariassen – Lærarutdanninga i Tromsø feirar seg sjølv: Jubileumsmarkeringar som inntak til analyse av lærarskolen som kunnskapsinstitusjon

I 1926 feira Tromsø Lærerskole sitt 100 år jubileum. Sidan da har Norges eldste lærarutdanning kvart 25 år markert sine jubileum. Gjennom å analysere jubilea frå 1926 og fram til i dag drøfta eg korleis utdanningsinstitusjonen sjølv, og omverda, har forstått samfunnsoppdraget til lærarutdanninga og korleis dette har endra seg over tid. Utdanning av samiskspråklege, og etter kvart kvenskspråklege, lærarar var eit særskilt samfunnsoppdrag lærarutdanninga i Tromsø fekk av styresmaktene. Det legitimerte lenge institusjonens eksistens. Det gjorde landets nordlegaste lærarskole til noko eigenarta i norsk lærarutdanning, men også til eit reiskap i fornorskinga. Kapitelet kastar lys over lærarutdanninga sin posisjon i det framveksande kunnskapssamfunnet og lærarskolen som kunnskapsinstitusjon.

Referanser:

Zachariassen, Ketil: «Lærarutdanninga i Tromsø feirar seg sjølv. Fire jubileum og ein kakefest» i Jens Breivik, Astrid Strandbu, Siw Skrøvset, Jon Håkon Schultz og Siri Sollied Madsen (red.): *Lærere bygger samfunn: 200 år med lærerutdanning i nord*. Fagbokforlaget, 2026.

Jan Messel – Da Senterpartiet reddet lærerutdanningen: Lærerprofesjonalisering og ny lærerutdanningslov i 1973

I 1973 vedtok Stortinget en ny lærerutdanningslov som markerte et viktig veiskille i norsk utdanningspolitikk. Loven samlet all lærerutdanning under én lov og etablerte pedagogiske høyskoler med høyskolestatus. Den fastslo at allmennlærerutdanningen skulle være treårig og hovedveien til undervisning i ungdomsskolen. Debatten rundt loven dreide seg særlig om to spørsmål: om lærerutdanningen skulle integreres i det nye

distriktshøyskolesystemet, og om innholdet skulle styres av departementet eller nasjonale rammeplaner.

Lærerorganisasjonene, særlig Norsk Lærerlag, ønsket å bevare lærerutdanningen som en selvstendig profesjonsutdanning med faglig autonomi. Arbeiderpartiet, derimot, ønsket integrering og effektivisering, og uttrykte skepsis til profesjonalisering. Senterpartiet ble en uventet alliert for lærerorganisasjonene og bidro til at loven fikk en utforming som sikret lærerutdanningens selvstendighet og rammeplanbasert styring.

Loven ble vedtatt i en tid preget av politisk uro, studentopprør og endringer i styrkeforholdet mellom partiene. Selv om lærerorganisasjonene vant kampen om utdanningens struktur, ble profesjonsbegrepet svekket i ettertid og forsvant gradvis fra debatten før det igjen fikk fornyet relevans på 1990-tallet.

Referanser:

Messel, Jan: «Da Senterpartiet reddet lærerutdanningen. Lærerprofesjonalisering og ny lærerutdanningslov i 1973». (Artikkel, under fagfelleevaluering i Historisk Tidsskrift)

Håkon Rune Folkenborg – Lærerutdanninga i nord som universitetsutdanning: Akademiseringas konsekvenser

I anledning av at lærerutdanningen ved UiT – Norges arktiske universitet runder 200 år i 2026 utgis boka *Fra Trondenes Seminarium til UiT – Norges arktiske universitet: en fortelling om 200 års lærerutdanning*. Dette er en fortelling om Norges eldste offentlige lærerutdanning som underveis har skiftet status, navn og lokalisering. For å favne disse endringene kan en kalle utdanninga *lærerutdanning i nord* i mangel av et mer presist alternativ. Framstillingen er delt opp i fire perioder: Trondenes Seminarium (1826-1848), Tromsø Seminarium (1848-1902), Tromsø lærerskole (1902-1975) og til sist Lærerutdanninga i nord som høgskole- og universitetsutdanning (1975-2026). Denne presentasjonen tar utgangspunkt i den siste perioden og spørsmålet: Hvordan har lærerutdanninga i nord blitt preget av å bli en høgskole- og universitetsutdanning?

Med begrepet akademisering vektlegger man gjerne prosesser der yrkesrettede opplæringer og utdanninger blir mer teoretiske og forskningsbaserte. Siden lærerutdanninga i nord fra 1975 institusjonelt ble en høgskole- og fra 2009 en universitetsutdanning, har det blitt lagt stadig tyngre vekt på teoretiske og forskningsbaserte elementer i utdanninga. Det er særlig perioden fra fusjonen med Universitetet i Tromsø fra 2009 som er utgangspunkt for dette bidraget som skildrer og problematiserer konsekvenser som fulgte av dette.

Hva har utdanninga tapt og vunnet på å bli ei universitetsutdanning? Hva ser ut til å bli konsekvenser på lengre sikt av akademiseringa av lærerutdanninga?

Referanser:

Folkenborg, Håkon Rune: *Fra Trondenes Seminarium til UiT Norges arktiske universitet. En fortelling om 200 års lærerutdanning*. Novus forlag 2025.

Gunnar Yttri – Regional rekruttering til lærarutdanninga i Noreg i historisk perspektiv. Innsikter frå fortida, lærdommar i samtida?

Innlegget utforskar korleis rekrutteringa til lærarutdanninga har vore i ulike deler av Noreg i ulike historiske fasar. Er det markerte skilnader i ulike historiske fasar? Ser me mønster over lenger tid? Kan innsikter i dette vera til hjelp for samtidas strev med å rekruttera studentar til lærarutdanninga?

Referanser:

Yttri, Gunnar, «Læraren som bygdehovding» i Langfeldt, G. (red) *Skolens kvalitet skapes lokalt - presentasjon av funn fra forskningsprosjektet "Lærende regioner"*. Fagbokforlaget 2015.

Svein Ivar Angell, Christian Sæle, Kim Helsvig & Simon Malkenes – Norsk skule mellom nasjonal autonomi og internasjonale styringsparameter

Det norske skulesystemet er prega av verdiar som demokrati og tillit, der opplæringa tek sikte på å danna barn og unge som ansvarlege samfunnsborgarar. På same tid har utdanningsdiskursen dei siste tiåra vore prega av påstandar om at Noreg er i ferd med å sakka etter grunna dårlege elevprestarar. Slike paradoks botnar i ulike syn på i kva grad skulen skal fremja universelle verdiar eller bidra til å tena landa si internasjonale konkurransekraft. Denne verdidiskrepansen reflekterer på same tid at ulike internasjonale samanslutningar pregar utdanningspolitikken. Europarådet er ein premissleverandør i arbeidet for å fremja demokratiske verdiar. Motsett er OECD ein sentral aktør i arbeidet for å styrkja elevane sin kompetanse for å understøtta statane si konkurransekraft. Sesjonen skal ta opp dette problemfeltet med eit historisk inntak. Europarådet og OECD byggjer vidare på ei tenking som har manifeststert seg heilt sidan mellomkrigsåra, i organisasjonar som Folkesambandet og Unesco, i tillegg til ei rekkje NGOar. Gjennom fleire historiske eksempel vil sesjonen drøfta korleis verdiane og ideane som pregar norsk grunnutdanning har oppstått og blitt reforhandla over tid, gjennom nasjonale, transnasjonale og internasjonale relasjonar. Korleis kan ein skjønna utdanningsdiskursen gjennom ei slik tilnærming?

Svein Ivar Angell – Norsk grunnutdanning i spennet mellom nasjonale tradisjonar og internasjonale relasjonar

Bidraget mitt vil ta utgangspunkt i korleis det norske utdanningssystemet vart fortalt fram som eit bilde på det som vart sett som ein særskilt norske demokrati- og fredstradisjon i

den første etterkrigstida. Ei slik forteljing vart eksponert på ei rekkje felt, og ramma inn måten norske aktørar agerte på i ulike internasjonale samanhengar der norsk utdanning var eit tema, som t.d. innanfor Unesco. Det var òg eit sjølvbilde som kan sporast i nasjonale skuledebattar.

Referanser:

Angell, S.I (2024): Forteljingar om utdanningssystemet og førestillinga om ein norsk fredstradisjon, *Historisk Tidsskrift* (103), nr. 3-2024.

Brathagen, K. (2018). From Global Ambition to Local Reality: Initiatives for the Dissemination of the Universal Declaration of Human Rights in Norway, 1948–1952. *Nordic Journal of Human Rights*, 36(3).

Hjelmtveit, N. (1943). The Educational System in Pre-War Norway. *The Norseman*, (1).

Musiał, K. (2009). Reconstructing Nordic Significance in Europe on the Threshold of the 21st Century. *Scandinavian Journal of History*, 34(3).

Sæle, C. (2020). Adelskap forplikter: Norges deltagelse i UNESCOs skoleforsøk 1953–1959. *Nordic Journal of Educational History*, 7(2).

Teige, E. (2011). Citizenship Education and the rebuilding of Europe after World War II: The case of Norway. *Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Pädagogik*, (3).

Christian Sæle – Da Europarådet landet med et brak i norske klasserom. En analyse av debatten rundt læreboken Portal i 2005

Innlegget analyserer en opphetet debatt fra Aftenposten i 2005 om læreboken Portals fremstilling av andre verdenskrig, og argumenterer for at kontroversen læreboken skapte kan forstås som et resultat av møtet mellom ulike historiedidaktiske diskurser. En internasjonal diskurs særlig drevet av Europarådet, med klare politiske målsettinger knyttet til europeisk integrasjon, og en nasjonal diskurs mer knyttet til Norges særegenhet. Slik diskuterer innlegget utfordringer som kan oppstå når nasjonale og internasjonale utdanningsdiskurser møtes ikke bare på et mer overordnet politisk nivå, men også på faglig og fagdidaktisk nivå - i dette tilfellet spørsmålet om hva historieundervisningen skal tjene til.

Referanser:

Sæle, Christian (2025): Storm i et vannglass? Kontroversielle tema og kamp om epistemiske posisjoner, i Anker, T., von der Lippe, M. & Sæle, C.: *Kontroversielle tema i utdanning – hva står på spill?* (s. 13–24). Scandinavian University Press.

Kim Helsvig – Reform og styringskrise – Den lange veien til Utdanningsdirektoratet

Opprettelsen av Utdanningsdirektoratet i 2004 representerte et avgjørende brudd med den norske styringstradisjonen på skolefeltet. Det var samtidig et svar på et gammelt problem. Fra 1960-årene, starten på en svært reformintensiv periode i norsk utdanningshistorie, hadde det samme retoriske bildet vendt tilbake gang på gang: Styringen av skolen var i krise. Kriseretorikken og de stadige anbefalingene om at Kirke- og undervisningsdepartementet, det senere Kunnskapsdepartementet, måtte støttes av ett eller flere direktorater, førte imidlertid ikke til at det ble opprettet noe direktorat på skoleområdet. Men så ble resultatene av den første PISA-undersøkelsen publisert i 2001. Det ble nå etablert en bred politisk forståelse av at skolen selv var i krise. Det såkalte PISA-sjokket brøt til slutt ned den over hundre år gamle norske skolepolitiske motstanden mot å sette viktige deler av den sentrale skoleforvaltningen ut til et direktorat.

I dette bidraget presenterer jeg den kronglete og kriseomspunne veien mot opprettelsen av Utdanningsdirektoratet. Jeg ser også på direktoratets første tjue år fra 2004 til 2024. Arbeidet springer ut av et foredrag i Utdanningsdirektoratet våren 2024, som i stor grad var basert på min egen bok om Kunnskapsdepartementets historie fra 2017 (Helsvig, 2017) og senere forskningsarbeider. Men kildematerialet er valgt ut for å svare på følgende spørsmål: Hvorfor var det lenge stor politisk motstand mot å opprette et utdanningsdirektorat? Hvorfor ble direktoratet til slutt etablert i 2004? Hvilke problemer skulle direktoratet løse? Har det bidratt til å løse disse problemene? Og til slutt, hvordan ser denne tjue år lange direktorathistorien ut i et lengre skole- og utdanningshistorisk perspektiv?

Referanser:

Helsvig, K. (2017). *Reform og rutine: Kunnskapsdepartementets historie (1945–2017)*. Pax forlag.

Røvik, K. A., Eilertsen, T. V. & Lund, T. (2014). «Hvor har de det fra, og hva gjør de med det?» Utdanningsdirektoratet som innhenter, oversetter og iverksetter av reformideer. I K. A. Røvik, T. V. Eilertsen & E. Moksnes Furu (Red.), *Reformideer i norsk skole Spredning, oversettelse og implementering* (s. 88–118). Cappelen Damm Akademisk.

Seip, J. A. (1963). *Fra embedsmannsstat til ettpartistat og andre essays*. Universitetsforlaget.

Telhaug, A. O & Korsvold, T. (1989). *Fra eksamenskommisjoner til politiske råd: Skoleverkets sakkyndige råd i vekst og oppbrudd*. Tapir forlag.

Simon Malkenes – Framskritt og forvitring. Historieframstillinger av den internasjonale vendingen i norsk skole

Med utgangspunkt i Hayden Whites forståelse av historieskriving og litterære sjangre undersøkes tre ulike reformdiskurser knyttet til den internasjonale vendingen i norsk skole rundt tusenårsskiftet. Er Høyres reformdiskurs slik den kommer til uttrykk i statssekretær Helge Ole Bergesens bok *Kampen om kunnskapsskolen* en norsk versjon av en større konservativ gullalderfortelling om gjennomrettelse av orden i skolen? Hvilken reformfortelling forsøkte Arbeiderpartiet å konstruere i sin mottagelse av Bergesens bok? Og hvordan forholdt disse to nasjonale reformdiskursene seg til den internasjonale aktøren OECDs egen reformdiskurs? Og da til slutt; er historien om den internasjonale vendingen en tragedie der skolen taper sin sjel, en fremskrittfortelling om vitenskapeliggjøring og en utdanningsrevolusjon, eller er det en satire der nasjonale strategier stadig venter på Godot?

Referanser:

Bergesen, Helge Ole: *Kampen om Kunnskapsskolen* (Universitetsforlaget: Oslo, 2006).

Malkenes, Simon: *Humankapitalen* (NTNU, 2025).

OECD: *Understanding the Brain. Towards a new learning science* (OECD, 2002).

White, Hayden: *Metahistory* (John Hopkins University Press: Baltimore, 1975).

Synne Myrebøe, Kari Hernæs Nordberg & Merethe Roos – Kunnskapshistorie som mulighet i utdanningshistorien?

Fredrik Thue – Moderasjon-diskusjon

Det kunnskapshistoriske miljøet som har vokst fram ved LUCK i Lund har på kort tid etablert seg som et tonegivende forskningsmiljø i Norden, noe som blant annet framgår gjennom fire engelskspråklige antologier utgitt gjennom det siste tiåret. Arbeidet de har gjort har særlig vært knyttet til begreper som kunnskapssirkulasjon og kunnskapsaktører, og til spørsmålet om hvordan disse begrepene kan gi noe nytt til den mer tradisjonelle vitenskapshistorien. Utdanningshistorikere har bidratt i publikasjoner knyttet til dette miljøet, og forholdet mellom kunnskaps- og utdanningshistorie har blant annet også blitt tatt opp i to spesialnumre av *History of Education Review* vol 51 (2) (2022) og *Nordic Journal of Educational History* vol 9 (2) (2022). Lundmiljøets forståelse av kunnskapshistorien har vært gjenstand for omfattende debatt, ikke minst i 2024-årgangen av *Historisk Tidsskrift* i Sverige. I flere utgaver av tidsskriftet uttrykket Arne Jarrick, professor emeritus i historie ved Stockholms universitet, seg svært kritisk når det gjaldt kunnskapshistoriens potensial for å si noe nytt (se SHT vol 144: 4 (2024); SHT vol 144:4 (2024)). Debatten, som også har involvert sentrale LUCK-historikere, har bidratt til å klargjøre forståelsen av kunnskapshistorie generelt og LUCK-miljøets forståelse av kunnskapshistorien spesielt. Diskusjonene har også gitt klarhet i hvordan kunnskapshistorien kan anvendes på praktisk materiale. Bidragene i dette panelet skal

drøfte ulike perspektiver på forholdet mellom kunnskapshistorie og utdanningshistorie. Vi ønsker blant annet å drøfte hvilket potensial kunnskapshistorien har i forhold til utdanningshistorien, og hvor vidt perioder fra kunnskapshistorien kan brukes som «*case studies*» for å prøve ut kunnskapshistoriens virkningsområde.

Merethe Roos – Kunnskap i sirkulasjon: Etterkrigstidas lærebøker i kristendomskunnskap

Kristendomsfaget har hatt en sentral plass i den norske skolens historie, helt siden den første norske skoleloven ble vedtatt i 1739. I løpet av 1800- og 1900-tallet utfordres imidlertid kristendomsfagets stilling i norsk skole, både gjennom juridiske forordninger og gjennom press fra samfunnet. Perioden mellom 1945 og 1969 kan i særlig forstand kalles starten av en overgangsfase, der kristendommens monopolstilling utfordres og den evangelisk-lutherske tradisjon mister sin dominerende rolle over skolens verdiformidling. Perioden peker fram mot Grunnskoleloven i 1969, som ikke bare innfører obligatorisk niårig skolegang, men som også vedtar at skolens kristendomsopplæring ikke lenger er det samme som kirkens dåpsopplæring. I dette fremlegget skal jeg vise hvordan noen av kristendomsfagets lærebøker representerer ulike former for sirkulasjon av kunnskap. Jeg skal ta for meg Aksel Skrettings Kristenlære for barn og Laura Hordvik og Karl Marthinussens Troslære for folkeskolen, begge publisert i 1955. Jeg skal vise at bøkene, som er skrevet for samme klassetrinn og altså gitt ut det samme året, kan ses i lys av forskjellige teologiske diskurser. Mens Skrettings bok tilhører en tradisjonell pietistisk trossammenheng, er Hordvik og Martinussens utgivelse i større grad et produkt av en skapelseshistorisk teologi, der en fenomenologisk oppfattelse av mennesket står i sentrum, heller enn dogmatisk tro. Med dette som utgangspunkt sirkuleres også forskjellig former for kunnskap.

Referanser:

Synne Myrebøe – Kunnskapshistorie i en utdanningshistorisk kontekst

I kjølvannet av intern kritikk av den eurocentriske og imperialistiske vitenskapshistorien søkte mange rundt årtusenskiftet etter andre begrep som kunne utvide vår forståelse av vitenskap, historie og kunnskapsaktører. Dette kan ses som en av grunnene til at kunnskapshistorien har blitt tatt imot som en mulighet for fornyelse. Også innenfor utdanningshistorien tyder aktuelle debatter om historiografi og kunnskapshistorie på et ønske om å bevege seg bort fra normativ historiografi og ta større hensyn til epistemologiske problemer og perspektiver. Et spørsmål er imidlertid om den nylig lanserte kunnskapshistorien risikerer å videreføre forståelsen av historiografi som en rent empirisk samfunnsvitenskap, og dermed utelukke filosofiske spørsmål som kan utfordre gitte forståelser av tid og kunnskap, historisk kontekst, begrepsendring og praksis for å lese og skrive historie. Mer spesifikt kan man spørre om forståelsen av utdanningshistorie som en empirisk samfunnsvitenskap, i likhet med kunnskapshistorie, risikerer å

videreføre og forsterke de problemene den hevder å løse. Ved å rette oppmerksomheten mot hvordan disse problemene har blitt diskutert innenfor idéhistorie og intellektuell historie, kan det åpnes opp for å reise filosofiske spørsmål som en viktig del av historisk forskning. (Denne presentasjonen er basert på en artikkel skrevet av Synne Myrebøe og Hans Schildermans, begge ved Foundations of Education ved Wiens universitet)

Referanser:

Kari H. Nordberg – Fra fraværende til utilstrekkelig kunnskap: Kondomet som symbol og som læringsressurs i norsk seksualopplysning (ca.1960-2024)

Innlegget tar for seg kondomets endrede status og rolle i seksualopplysning i Norge. Jeg ser nærmere både på hvordan kondomet kan ses som et symbol for kunnskapsinnholdet i seksualopplysningen, men også som en konkret læringsressurs benyttet i undervisningsøyemed. Kondomets rolle i perioden beskrives først som fraværende, så veldig tilstedeværende, for så å også bli betraktet som utilstrekkelig for den kunnskapen som unge trenger om seksualitet. Kondomets historie i nyere seksualopplysning kan både ses som en fortelling om åpenhet og framskritt, men kan også fortelle oss noen om hvilke seksualiteter som har blitt inkludert i denne fortellingen. I innlegget ser jeg særlig på hvilken betydning ulike kunnskapsaktører har hatt i denne historien om kondomet: leger, samfunnsforskere og lærere – og ikke minst ulike organisasjoner. Spørsmålet om kondomets status i seksualopplysningen ses som tett sammenvevd med hva slags type kunnskap om seksualitet som har vært betraktet som nødvendig for unges seksuelle helse.

Referanser: